

TOPONIMIA COMUNEI VICOVU DE JOS (II)

CARMEN-RODICA CHELBA

Toponymik der Gemeinde Vicovu de Jos (II)

(Zusammenfassung)*

Der Artikel *Toponymik der Gemeinde Vicovu de Jos* (II) beruht sich auf die von der Verfasserin durchgeführte toponymische Untersuchung zwecks der Erarbeitung einer Fachstudie in diesem Bereich. Die wertvollen Informationen, die infolge der direkten toponymischen Forschung der Ortschaft gesammelt wurden, werden im historischen Kontext, mit Hinweis auf Dokumente aus der mittelalterlichen und modernen Periode der Gegend erklärt. Die Verfasserin analysiert auch einige linguistischen Merkmale der lokalen Toponymik (Morphosyntax, Wortbildung, Wortschatz) und kommt zu einigen Schlussfolgerungen über die 171 identifizierten Ortsnamen.

Die vorliegende Studie gehört zu einer institutionellen Forschungsrichtung, die die Zeitschrift „Analele Bucovinei” seit mehreren Jahren hauptsächlich aus der Perspektive der Kenntnis und Verwertung unsrer Kulturerbe fördert: Nicolai Grămadă, *Studii de toponimie minoră* (I), im I. Jg., Nr. 2, Juli–Dezember 1994, S. 385–422; Vasile Hasna, *Observații lingvistice asupra toponimiei comunei Straja*, im I. Jg., Nr. 2, Juli–Dezember 1994, S. 423–450; Nicolai Grămadă, *Studii de toponimie minoră* (II), im II. Jg., Nr. 1 (3), Januar–Juni 1995, S. 123–139; Nicolai Grămadă, *Studii de toponimie minoră* (III), im II. Jg., Nr. 2 (4), Julie–Dezember 1995, S. 383–399; Nicolai Grămadă, *Studii de toponimie minoră* (IV), im III. Jg., Nr. 1 (5), Januar–Juni 1996, S. 131–146; Nicolai Grămadă, *Studii de toponimie minoră* (V), im III. Jg., Nr. 2 (6), Juli–Dezember 1996, S. 401–430; Ion Popescu-Sireteanu, *Toponimia comunei Sucevița*, im VIII. Jg., Nr. 1 (16), Januar–Juni 2001, S. 105–150; Catinca Agache, *Toponime din comuna Mitocul Dragomirnei*, im X. Jg., Nr. 1 (20), Januar–Juni 2003, p. 195–213; Ion Popescu-Sireteanu, *Toponimia satelor Calafindești, Șerbăuți și Călinești*, im XVI. Jg., Nr. 1 (32), Januar–Juni 2009, S. 127–138; Ion Popescu-Sireteanu, *Toponimia satului Grănicești*, im XVI. Jg., Nr. 2 (33), Juli–Dezember 2009, S. 467–478; Ion Popescu-Sireteanu, *Toponimia comunei Dornești, județul Suceava*, im XVII. Jg., Nr. 2 (35), Juli–Dezember 2010, S. 519–527.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Toponymik, Vicovu de Jos, Landschaft, Geschichte, Ortschaftsname, lokale Ortsnamenkunde, persönliche Ortsnamen.

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Toponime descriptive

La Adăpători, loc situat pe islazul comunal al localității Vicovu de Jos, unde se adapă vitele.

Aluniș, munte aflat la cea mai mare altitudine a localității (915 m), acoperit cu arbuști de alun, care hotărăște localitatea Vicovu de Jos cu localitatea Putna, în partea de sud-vest.

Arini, o parte a islazului comunal, situată în partea de sud-vest a localității, acoperită cu o vegetație de arin.

În Arsuri, loc situat în partea de sud a localității, redat agriculturii în urma defrișărilor prin ardere.

Arșița, deal situat în partea de sud a localității Vicovu de Jos, care a fost redat agriculturii după defrișarea copacilor, prin ardere.

Bahna, loc mlăștinos, situat la periferia zonei locuite a cătunului Remizău, folosit pentru pășunarea animalelor.

La Barieră, loc de trecere la nivel cu calea ferată, prevăzut cu barieră.

La Bursucărie, loc împădurit cu arbori de fag, în care trăiau mulți bursuci.

Caliuha, în trecut, islaz comunal, oamenii aduceau aici caii la pășunat. Acum este cătunul Caliuha, parte integrantă a localității Vicovu de Jos.

La Cămin, teritoriu situat în estul localității, pe care se află Căminul Cultural.

Cărarea Ocnei, cărare situată în partea de vest a localității, care ducea la ocna de slatină.

Cărarea Priloagelor, cărare situată în partea de est a localității Vicovu de Jos, care străbate Tarlaua priloagelor.

La Cărămidărie, loc unde se găsește pământ bun pentru cărămidă și pe care, în trecut, a fost amplasat un cuptor de ars cărămidă, necesară pentru construcții.

La Căsuță, teritoriu situat în partea de sud a localității pe care se află Cantonul silvic „Remizău”.

În Cireșei, o suprafață din țarina localității Vicovu de Jos, pe care se aflau mulți cireși. Odată cu defrișarea, acești arbori au dispărut, apărând azi doar răzleț.

Câmpul, partea joasă a localității, sub formă plană, terasă de 5 metri a râului Suceava.

Coasta Malului, fruntea terasei de 50 m a râului Suceava, de pe partea dreaptă a acestuia.

La Corn, locul unde râul Suceava se abate spre dreapta, către localitatea Vicovu de Jos.

Între Coturi, loc cultivat al localității Vicovu de Jos, unde se întâlnesc doi afluenți ai pâraului Remizău, formând numeroase meandre.

Pe Crac, zona de confluență a pâraielor care formează pâraul Remizău, afluent pe dreapta

La Crivăț, deal situat în partea de sud a localității Vicovu de Jos, la hotarul cu satul Voitinel, care aparține comunei Gălănești, unde iarna bate foarte puternic crivățul.

În *Crucile Drumurilor*, locul de intersecție a drumurilor județene Rădăuți–Putna și Marginea–Putna.

În *Crușâni*, o parte a islazului comunal, acoperită cu o vegetație bogată de arbuști, numiți crușâni.

Dealul Bisericii, deal situat în apropierea bisericii din localitatea Vicovu de Jos, la o altitudine de circa 500 m.

Dealul Buboii, deal situat în cătunul Caliuha, la o altitudine de 350 m, cu formă circulară.

Dealul Crucii, un deal situat în partea de sud a localității Vicovu de Jos, pe care se află amplasată o cruce mare, în amintirea eroilor căzuți în timpul celor două războaie mondiale.

Dealul Leahului, deal cu o altitudine de 537 m, situat în partea de est a localității. Aici a avut loc o bătălie între moldoveni și leși, de unde și denumirea de *Dealul Leahului*.

Dealul Slatinii, deal care face parte din Obcina Mare, își are poalele în apropierea unei ocne de slatină.

La Dispensar, loc situat în partea de est a localității, pe care se află dispensarul comunal.

În *Dosul Arșiței*, partea umbrită a Dealului Arșița, adică partea îndreptată spre nord.

Între *Dâmburi*, dealuri mici situate la contactul dintre terasa de 20 m a râului Suceava și zona de podiș.

Drumul Câmpului, drumul care străbate de la un capăt la altul cătunul numit Câmpu.

La Fabrică, loc situat în partea de nord a localității Vicovu de Jos, pe care se află amplasată Fabrica de Cherestea.

În *Fața Arșiței*, partea expusă soarelui a dealului Arșița, partea de sud a acestuia.

În *Fundoaie*, fundul unei văi din islazul comunal, unde își are izvoarele un pârâiaș mic, afluent al pârâului Caliuha.

La Gară, loc situat în partea de nord, pe care se află Stația C.F.R. Vicovu de Jos.

La Gâtlan, un loc strâmt din pădurea localității, care face legătura între două poieni.

Grădinuța, loc special amenajat în pădurea în care se cultivau puietii pentru reîmpădurirea zonei care a suferit diverse calamități sau a fost defrișată.

Gropana, scufundătură circulară, destul de adâncă, din islazul comunal al localității Vicovu de Jos, folosită pentru pășunatul animalelor.

Gruietul, deal domol situat în partea de est a localității, parte componentă a Dealului Leahului.

Hățoaga, nantă abruțită a Dealului Alunii, pe unde cetățenii își trag lemnele din pădure.

La Humărie, o vale adâncă; în timp, a suferit o serie de alunecări de teren, în urma cărora straturile de humă au rămas la suprafață.

La Iezer, o porțiune din pădurea localității pe care se află un izvor.

La Lac, suprafață din pădurea localității care, în urma unor alunecări de teren, a barat un afluent al pârâului Caliuha, formând un lac cu o suprafață de 50 de ari. În urma colmatării apelor provenite de pe versanți, aproape a secat.

Leurda, zonă împădurită în cătunul Remizău, în care crește leurda, plantă cu flori albe și cu miros de usturoi.

Sub Livadă, porțiune de teren situată în partea de sud a localității, aflată la hotarul dintre livezile îngrădite ale locuitorilor și islazul comunal.

La Livezi, suprafață de teren, de mare întindere, situată în estul localității, pe care se află mai multe ogoare.

La Loză, ținut mlăștinios din țarina localității, bogat în arbuști numiți lozii.

În Luncă, fâșie de teren de-a lungul râului Suceava, folosită ca pășune pentru animale.

La Lutărie, loc de unde se ia pământ (lut) bun pentru lipitul caselor, situat în cătunul Caliuha.

La Lutul Roșu, porțiune de teren din bazinul superior al pârâului Remizău, în care apele au străpuns straturi de sol de culoare roșiatică.

La Macul Roșu, suprafață de teren din cătunul Câmpu al localității Vicovu de Jos, pe care cresc foarte mulți maci roșii.

Malul, deal situat în partea de vest a comunei, considerat terasa de 50 m a râului Suceava.

Margine, cătun situat în partea de est a localității Vicovu de Jos.

Măgura Mare, poiană mare situată pe culmea Obcinei Mari, la o altitudine de 825 m.

Măgura Mică, poiană mai mică, situată în continuarea Măgurei Mari.

În Mesteceni, ținut împădurit din cadrul islazului comunal, în care arborele preponderent este mesteacănul.

La Moară, loc situat în partea de nord a localității Vicovu de Jos, în lunca râului Suceava, pe care este amplasată moara.

La Trei Movile, trei dealuri mici, sub forma unor movile, ce fac parte din islazul comunal. Se crede că acestea ar fi niște gropi comune ce datează din epoca medievală.

Obcina, loc împădurit, în apropierea culmii principale a Obcinei Mari. Iorgu Iordan afirmă că obcina este „culmea, coama munților care continuă lanțul de munți de la un pisc la altul și pe care se poate umbla cu carul”.

În Ochiuri, porțiuni din pădurea localității Vicovu de Jos, cu arbori care au fost doborâți de vânturi.

În Pact, zonă situată în partea de est a localității, în care arendașul și o parte din locuitori încheiau o serie de învoiri agricole pentru pământul dat în folosință.

Denumirea vin

BDD-A32614 © 2012 Institutul „Bucovina” al Academiei Române

e”.

Între Păduri, suprafață cu fânețe, situată între pădurea Vicovului de Jos și pădurea Voitinului.

Păstăiața, porțiune din pădurea cătunului Remizău, în care majoritatea arborilor au fructul sub formă de păstaie.

Piciorul Porcului, zonă în care mistreții își aveau hățașul pentru atacarea culturilor agricole de la marginea localității.

Sub Piciorul Porcului, zonă împădurită cu smidă, în care trăiau mistreții. Are forma unui picior de porc.

Între Pâraie, zona de confluență a doi afluenți ai pârâului *Putredu*.

Pârâul Adânc, afluent al pârâului Remizău, cu o vale adâncă, săpată între versanții Obcinei Mari.

Pârâul Bourei, pârâu situat în pădurea cătunului Remizău. Denumirea vine de la boncănitul animalelor cervidee în timpul împerecherii lor pe pârâu și pe teritoriul aferent acestuia.

Pârâul Calului, o porțiune de teren din islazul comunal, băhnoasă, unde crește pipirigul și rogozul. În timpul verii, aici se pasc caii.

Pârâul Crețu, afluent al râului Suceava, acest pârâu meandrat străbate terasa de 50 m a râului Suceava.

Pârâul Dealului, pârâiaș care fragmentează *Dealul Babei*; este un mic afluent al pârâului Remizău.

Pârâul Fântânii, un pârâiaș care străbate o vale în capătul căreia se află o fântână prevăzută cu știubei.

Pârâul Humăriei, pârâu care străbate valea Humăriei, erodând straturile de humă.

Pârâul Malul, afluent al Pârâului Remizău, care străbate terasa de 50 m a râului Suceava, numit Mal.

Pârâul Putredu, afluent al pârâului Remizău. Denumirea lui provine din faptul că pe tot cursul lui se găsesc arbori tăiați și putreziți.

Pârâul Remizău, afluent principal pe dreapta al râului Suceava, care străbate comuna din partea de sud-vest spre nord și colectează aproape toate pâraiele din localitatea Vicovu de Jos.

Pârâul Remizău Sec, afluent al pârâului Remizău care, în timpul verilor secetoase, se scurge sub prundișurile albiei minore.

Pârâul Slatinii, afluent pe stânga al pârâului Remizău, care trece pe lângă una din fântânile de slatină ale localității Vicovu de Jos.

În Plopi, o porțiune din pajiștile naturale ale localității Vicovu de Jos, pe care cresc mulți plopi.

Podul cel Mare, un pod care face legătura între localitățile Vicovu de Jos și Vicovu de Sus.

Podul Slatinii, loc tabular aflat în partea de nord-vest a localității, în apropierea unei

Podul Topliței, un pod peste pârâul Remizău, înainte de vărsarea acestuia în râul Suceava.

Poiana lui Cer, porțiune de fânețe naturale, situată în vestul localității Vicovu de Jos, la cea mai mare altitudine a fânețelor naturale, hotar cu suprafața împădurită.

Poiana Stânișoara, poiană de mare întindere, situată la hotarul dintre localitatea Vicovu de Jos și localitatea Putna. De foarte mulți ani aici se obișnuiește să se facă stână.

Poiana Tarnița, poiana situată în Obcina Mare, în apropierea Poienii Stânișoara; Iorgu Iordan o numește „șea, lășătură domoală între două culmi”.

În Priloge, suprafață de teren care a aparținut, în trecut, Hergheliei Gălănești și, în urma împrăștiării, o parte din țărani nevoiași au primit aici câte o bucată de pământ, numită prilog.

La Preluci, o zonă cu pajști naturale, între două suprafețe împădurite, situate în sudul localității.

La Primărie, loc situat în centrul localității Vicovu de Jos, pe care este amplasat Consiliul Popular.

În Prund, albia minoră a râului Suceava, formată din pietriș amestecat cu nisip și cu puțină argilă.

La Puniți, punți peste râul Suceava situate în cătunul Margine, ce fac legătura între localitatea Vicovu de Jos și localitatea Bilca.

La Răstoacă, un pârâiaș situat în cătunul Remizău, izvorând din Dealul Babei.

Între Rădăcini, o porțiune de teren din cătunul Caliuha, cu rădăcini rămase la suprafață, în urma tăierii arborilor seculari.

Remizău, cel mai mare sat al comunei Vicovu de Jos, situat în partea de vest a acesteia.

La Râpa Galbenă, mal abrupt al pârâului Remizău, în care apar la suprafață straturi de nisip galben.

La Rohatcă, loc de intrare în Pădurea Crivăț, prevăzut cu o barieră.

Rugeasca, zonă din partea de vest a localității, străbătută de pârâul Rugeasca, a cărui apă conține numeroase substanțe feruginoase.

La Saivan, o suprafață cu fânețe naturale din țarina localității Vicovu de Jos, pe care au fost construite adăposturi pentru animale.

În Sesie, porțiune de teren arabil care a aparținut bisericii.

În Seliște, zonă care face parte din moșia satului și constituie principala suprafață cultivată a localității Vicovu de Jos.

Secătura, teren mlăștinos situat în cătunul Caliuha, redat agriculturii în urma unor desecări.

Slatina, teren situat în sud-vestul localității, în care își fac apariția izvoare de apă sărată.

În *Smidă*, loc împădurit cu arbori foarte deși, situat în pădurea localității Vicovu de Jos.

La Spânzurata, loc în pădurea din Dealul Slatinii, unde s-a spânzurat un cetățean.

Între *Suișuri*, pantă abruptă împădurită, cu numeroase cărări, ce face legătura între localitățile Vicovu de Jos și Putna.

În *Stânjeni*, porțiune din țarina localității, în care cresc o serie de plante erbacee perene, numite stânjeni¹.

În *Șaibă*, adâncitură situată în partea de sud a localității, pe islazul comunal, sub forma unei potcoave.

La Ștric, loc de trecere a căii ferate peste un drum comunal.

În *Tablă*, ținut împădurit, situat în partea de sud a localității, sub formă dreptunghiulară, acoperit cu arbori, în special brad.

Tăpșan, pantă abruptă de la baza Dealului Aluniș. În termeni geografici, tăpșan înseamnă deal abrupt.

Toloaca, parte a islazului comunal, situată la marginea cătunului Caliuha.

În *Topile*, o baltă care se află pe islazul comunal al localității Vicovu de Jos, în partea de est a acesteia, în care, mai înainte, se topeau inul și cânepa.

La Troci, loc situat pe *Pârâu la Vicovanu*, în apropierea pădurii, unde se adăpau vitele.

Țarina, o parte din teritoriul localității Vicovu de Jos, situată în partea de vest a acesteia, folosită de locuitori pentru pășunatul animalelor.

În *Țiflă*, vârf de deal situat în partea de est a localității Vicovu de Jos.

Vatra Satului, teritoriu al localității Vicovu de Jos, situat în centru, unde s-au construit primele locuințe.

În *Vârful Arșiței*, vârful unui deal, defrișat prin arderea pădurii, situat în partea de sud a localității.

La Vulpărie, loc cu vizuini făcute în pământ, în fața căreia vânătorii puneau momeală, în scopul ademenirii și stârpirii vulpilor.

Particularitățile lingvistice ale toponimiei din comuna Vicovu de Jos

1) Morfosintaxa

Faptele care aparțin morfologiei sunt puțin numeroase în toponimie. Aceasta din cauza modului cum sunt formate cele mai multe nume de locuri românești. Marea majoritate a topicelor sunt apelative. Fiind apelative, cele mai multe dintre

¹ [*Stânjen, stânjeni*, s. m., aici, iris (*Iris germanica*), stânjen de baltă, stânjen galben; folosit mai ales cu forma de plural; variantă populară: *stânjinei*. Nume dat mai multor specii de plante erbacee perene, din flora spontană ori horticolă, cu frunze lungi în formă de sabie și cu flori mari, violete, albastre, aș

ele pot fi studiate după criteriul strict lingvistic. În alte cazuri, numele topice sunt documente de limbă, prezentând importanță pentru fonetica, morfologia și sintaxa unui grai.

Un număr însemnat de topice constă dintr-un grup de cuvinte legate între ele prin diverse raporturi gramaticale, care se exprimă cu ajutorul morfemelor corespunzătoare. Dar variația lor morfologică este redusă. Cel mai des se folosește formula: substantiv la nominativ, urmat de un substantiv la genitiv. Deoarece marea majoritate a topicelor sunt apelative (mai ales substantive și adjective), elementele morfologice se referă la gen, număr, caz sau la structura numelor topice.

În privința numărului, constatăm că cele mai multe toponime din comuna Vicovu de Jos au formă de singular: *Arșița, Leurda, La Lac, La Moară, La Gară, Obcina, La Vulpărie, La Căsuță, La Corn, În Tablă, În Bahna, În Fundoaiie, În Pact, În Șaibă, În Gropană, Câmpul, Malul, Lutul Roșu, Râpa Galbenă, În Sesie, În Prund, La Loză* etc.

O altă serie de nume toponimice apar la plural: *În Arsuri, Aluniș, În Cireșei, În Burceni, În Cărceni, În Cârsteni, La Jidani, Între Dâmburi, Între Păduri, Între Pâraie, Între Suișuri, În Topile, Trei Mobile* etc.

Genul gramatical al unor nume de locuri diferă de cel al apelativelor corespunzătoare. În această privință întâlnim două situații: unele nume aparent feminine sunt masculine, iar altele cu aspect masculin au la bază substantive feminine. În comuna Vicovu de Jos cele mai multe toponime aparțin genului feminin: *În Arsuri, Arșița, Bahna, Slatina, Între Rădăcini, La Preluci, Grădinața, La Loză, Sub Livadă, La Moară, În Țarină, În Luncă, La Râpa Galbenă, La Barieră* etc.

Mai puțin numeroase sunt toponimele de genul masculin: *În Mesteceni, În Plopi, În Cireșei, În Crușani, Pe Crac, În Stânjani*. Toponimele de genul neutru sunt, de asemenea, puține la număr: *La Lac, Malul, La Lutul Roșu, Între Dâmburi, În Ochiuri, La Gruieț*.

Întâlnim toponime formate din două substantive, ambele de genul feminin: *Cărarea Ocnei, Poiana Bruchii*; primul de gen feminin, iar al doilea de gen neutru: *Coasta Malului, Crucile Drumurilor, Vatra Satului*; ambele substantive neutre: *Pârâul Dealului*; primul neutru și al doilea masculin: *Pârâul Rusului, Pârâul Calului*; primul neutru și al doilea feminin: *Podul Slatinii, Pârâul Slatinii, Pârâul Fântâniei, Dealul Slatinii, Dealul Crucii, Podul Topliței*.

În localitatea Vicovu de Jos se întâlnesc și nume topice compuse, dintre care un element este la singular și al doilea la plural: *Pârâul Țiganilor, Pârâul Bourei, Podul Pleșcanilor* etc.

În ceea ce privește cazul, observații deosebite nu sunt de făcut. Potrivit structurii sintagmei românești, numele topice stau în cazul nominativ și acuzativ. Când un substantiv este urmat de un determinant, cel de-al doilea stă, de obicei, în cazul genitiv; sau acuzativ.

Iată o serie de astfel de exemple: *În Arsuri, La Adăpători, Arșița, La Lutărie, În Gropană, La Humărie, Malul, Podul Topliței, La Râpa Galbenă, Gârlele lui Todirel, În cot la Filip, Coasta la Huzurica, Fântâna la Tănăseni, Pârâul lui Manole, La Livezi, Dealul la Larion, Poiana lui Cer, Între Dâmburi, Sub Livadă, Cărarea Ocnei* etc. După cum se observă, aproape toate topicele, în cazul acuzativ, sunt precedate de prepozițiile *în, între, la, sub*.

Din punct de vedere al sintaxei nu sunt de semnalat fapte deosebite, mai ales dacă ținem seama de faptul că multe topice sunt monomembre. Totuși, întâlnim și sintagme în cadrul cărora putem urmări fie construcții vechi, dispărute azi, fie structuri specifice.

1) Genitive cu articolul antepus: acestea se întâlnesc, mai ales, înaintea numelor de persoană masculine. Uneori, aceste nume sunt, de fapt, porecle care n-au devenit, încă, toponime. Toponimele care au genitive cu articol antepus se referă, în primul rând, la raporturi de proprietate: *Gârlele lui Todirel, Fântâna lui Fleondor, Fântâna lui Zăhărnă, Pârâul lui Manole*.

2) Genitivele se formează și cu articolul enclitic postpus. În mare parte, acestea sunt antroponime de genul masculin: *Pârâul Popii, Pârâul Țiganilor, Pârâul Rusului, Dealul Leahului, Drumul Câmpului, Piciorul Porcului*.

Articolul de genitiv-dativ proclitic are forma „lu”: *Poiana lu Cer, Pârâul lu Manole, Gârlele lu Todirel, Fântâna lu Fleondor*.

Articolul hotărât enclitic *-l* nu se pronunță: *Pârâu(l) Slatinii, Podu(l) cel Mare, Dealu(l) Bisericii, Podu(l) Pleșcanilor*.

Numele propriu masculin cu formă feminină păstrează articolul enclitic la genitiv, în timp ce, în vorbirea obișnuită, articolul este proclitic: *Groapa Pleștii*.

Articolul hotărât de genitiv *-ei* a devenit *-ii* prin închiderea lui *e* la *i*: *Pârâul Frăsănii, Dealul Babii, Dealul Slatinii*. După consoane dure, acest *i* devine *î*: *La Livezi, La Iezîr*.

Cazul acuzativ se formează cu ajutorul prepozițiilor *la, în, între, sub*: *În Smidă, În Arini, În Șaibă, La Gruieș, La Fabrică, La Jidani, Între Păduri, Între Coturi, Între Dâmburi, Sub Livadă*.

Predomină formarea acuzativului cu prepozițiile *la și în*.

2) Formarea cuvintelor

Numărul relativ mare de toponime culese de pe teritoriul comunei Vicovu de Jos, formată din câteva cătune așezate în zona de contact dintre deal și podiș, dovedește că oamenii simt nevoia, de ordin practic, de a da un nume și celui mai neînsemnat loc pe care împrejurările vieții de toate zilele îi pun în situația de a-l cunoaște. Ei simt nevoia de a da nume la orice loc, pentru a-l putea apoi identifica, deosebindu-l astfel de numele altor obiecte geografice.

Academicianul Iorșu Iordan a arătat că „subiectele vorbitoare nu cunosc nicio piedică și

acest mijloc de creație. De la orice temă și cu orice sufix poate să ia naștere un nume topic nou, menit să caracterizeze, să definească pe scurt un loc a cărui așezare geografică impune utilizarea unui toponim deja existent, eventual al unui apelativ, ajutat de un element determinativ pentru ca locul respectiv să capete ființă în conștiința regiunii unde se găsește”.

O serie de toponime se formează cu ajutorul unor sufixe: -ană: *Gropană*; -ărie: *La Humărie, La Vulpărie, La Bursucărie, La Lutărie*; -ători: *La Adăpători*; -ătură: *Secătură*; -easca: *Rugeasca*; -eni: *În Andrieni, În Burceni, În Carceni, În Rotăreni*; -ani: *În Șorodocani*; -ița: *Arșița*; -iș: *Aluniș*; -uri: *În Arsuri*; -oaie: *În Fundoaie*.

Întâlnim câteva toponime construite cu ajutorul unor sufixe diminutive: -ei: *În Cireșei, Pârâul Bourei*; -eț: *La Gruieț*; -ișoara: *Poiana Stânișoara*; -uță: *Grădinuță*.

Dintre sufixele înregistrate, cel mai productiv pare să fie sufixul *-eni*: *Fântâna la Tănăseni*.

În privința structurii toponimelor întâlnim mai multe situații:

1) substantiv + substantiv cu articol antepus: *Poiana lui Cer, Pârâul lui Manole, Fântâna lui Fleondor*; 2) substantiv + substantiv cu articol postpus: *Pârâul Popii, Podul Slatinii, Vatra Satului, Dealul Leahului*; 3) substantiv + substantiv: *Poiana Târnița, Poiana Stânișoara, Pârâul Bourei*; 4) substantiv + adjectiv: *Măgura Mare, Măgura Mică, La Râpa Galbenă, La Macul Roșu*; 5) substantiv + prepoziție + substantiv: *Dealul la Larion, Coasta la Mina, Dealul la Baci*; 6) prepoziție + substantiv nearticulat: *În Arini, În Mesteceni, În Prund, În Luncă, La Puniți*; 7) locuțiune prepozițională + substantiv cu articol postpus: *În fața Arșiței, În dosul Arșiței*; 8) prepoziție + substantiv + prepoziție + substantiv: *În cot la Filip, În vârful Zaharie, În groapă la Gulan*.

3) *Lexicul*

Majoritatea denumirilor sunt apelative, adică elemente ale lexicului curent care, în anumite împrejurări, au căpătat valoare de nume proprii. Acest fapt nu le schimbă, însă, natura inițială, deci ele pot fi studiate și după criterii strict lingvistice, întocmai ca materialul lexical curent.

„Dar toponimia poate fi studiată nu numai din punctul de vedere semasiologic (sau onomasiologic). Numeroși termeni topici – susține Iorgu Iordan – provin din apelative pe care limba actuală nu le mai cunoaște, fie că ele au dispărut în cursul vremii, alți termeni au la bază cuvinte care au existat adesea numai în graiurile populare din regiunea respectivă. Studiarea lor contribuie la îmbogățirea și adâncirea cunoștințelor noastre despre evoluția lexicală, cât și la precizarea deosebirilor dialectale dintre diversele regiuni.” (*Toponimia românească*, p. 7)

Prezentarea și prelucrarea materialului toponimic din comuna Vicovu de Jos urmărește, în

fenomenelor de limbă, deoarece acestea sunt specifice fiecărei regiuni și, prin analiza lor, putem cunoaște mai bine diferența sau asemănarea care există în principiile ce domină toponimia unei regiuni geografice mai întinse, cât și asemănările sau deosebirile ce le întâlnim în vorbirea curentă, de la o regiune la alta. *În Arini*: ca toponim înseamnă un loc mlăștinos; ca apelativ este numele unui arbore care are nevoie de multă umezeală; *Bahna*: este un cuvânt specific moldovenesc, care înseamnă loc mlăștinos, acoperit cu iarbă, cu acest înțeles se folosește și în graiul locuitorilor și ca toponim; *Cot*, loc unde un drum, o apă își schimbă brusc direcția, sau colț al unei camere (cu acest înțeles este folosit în graiul locuitorilor); *Cărămidărie*, loc unde se face cărămida, dar și o mulțime de cărămizi; *Groapă*, gaură săpată în pământ, pentru a planta ceva sau pentru a însiloza diferite produse, sau mormânt; *Humărie*, loc de unde oamenii luau huma pentru a vărui brăiele la case; *Lutărie*, loc de unde se ia pământ, bun pentru lipitul caselor, dar și cantitate mare de humă; *Mesteceni*, arbori cu coaja albă și ramurile lăsate în jos, până aproape de pământ. Din mlădițele tinere se confecționează măturoaie; *Priloage*, loc de arătură lăsat necultivat, azi se folosește din ce în ce mai rar.

Majoritatea termenilor au la bază un apelativ entopic sau un nume de persoană sau poreclă. Observăm în toponimia localității Vicovu de Jos existența unor apelative dispărute azi din grai. Nume topice ca *Arșița*, *Preluca*, *Obcina* sunt semnificative în această privință. Apelativele de la baza acestor nume au dispărut din graiul actual al locuitorilor. Întâlnim în toponimia Vicovului de Jos o serie de nume de locuri care au la bază apelative cunoscute numai în Bucovina sau, în general, în jumătatea de nord a țării: *La Rohatcă*, *Sesia Popii*, *În Smidă*, *La Loză*, *Bahna*.

În ceea ce privește stratificarea toponimică, numele de locuri din localitate pot fi clasate în mai multe grupe:

1) Stratul românesc este cel mai vechi, cel mai important și care are un caracter stabil, având la bază apelative de origine latină, dar și de alte origini, întâlnite și azi în graiul locuitorilor. Aceste toponime, alături de documentele istorice și de arheologie, fac dovada continuității neîntrerupte a românilor, care au numit, din cele mai vechi timpuri, locurile pe care le stăpâneau.

2) Stratul slav este slab reprezentat în toponimia localității Vicovu de Jos. Cele mai multe toponime sunt pseudoslave. Așa cum a arătat Emil Petrovici, astfel de nume sunt creații românești, având la bază apelative de origine slavă, ca în exemplele: *Între Dâmburi*, *În Luncă*, *Obcina*.

3) Numele topice de alte origini nu se constituie propriu-zis în straturi. Întâlnim în Vicovu de Jos apelative de alte origini (maghiară, turcă, rusă, bulgară), dar numele topice create pe baza lor sunt formații românești.

Din punct de vedere al etimologiei apelativelor întâlnim termeni diferiți ca proveniență: – latină: arșiță, arsură, cărare, câmp, coastă, cot, cruce, fântână, mesteacăn, moară, arin, casă, pădure, râpă; – slavă: deal, slatină, luncă, poiană, răstoacă; – uc

ghiară: dâmb;

– bulgară: mac, humă, topilă, stânen; – albaneză: pârâu, mal, groapă, măgură. În proporții reduse întâlnim și termeni de origine germană (ștric, șaibă), franceză (gară, dispensar, barieră), turcă (bursuc, saivan), neogreacă (cărămidă), la care se adaugă termeni cu etimologie multiplă (grădină, livadă, pact, priloagă) sau cu etimologie necunoscută (gruiet, creț, stână, baci).

Din totalul de 171 toponime cercetate, 105 sunt toponime simple, iar 66 sunt toponime compuse: toponime personale – 53; toponime descriptive – 118. Toponime personale formate cu: nume de botez: 12; nume de familie: 24; porecle: 17.

Concluzii

Lucrarea de față a prezentat și analizat, din punct de vedere lingvistic, un număr de 171 toponime culese pe baza unor anchete de teren, efectuate în comuna Vicovu de Jos din județul Suceava.

Numele topice au fost înregistrate pe teren numai atunci când am fost siguri de realitatea la care se referă. S-a putut constata că toponimia acestei comune reflectă evoluția și geografia acestor locuri. Ținând seama de situația specială a acestei regiuni, determinată, pe de o parte, de migrația populației transilvănene în aceste locuri, iar pe de altă parte, de reșterele istorice ale Bucovinei, s-au putut înțelege și explica, mai ușor, unele toponime din zonă.

În vederea cunoașterii trecutului istoric al localității am consultat diferite colecții de documente publicate, monografiile sau documente parohiale. În unele cazuri, am avut în vedere și tradiția locală, care, însă, trebuie privită critic, întrucât, de multe ori, este departe de adevărul istoric.

Au fost consultate, de asemenea, hărți militare și geografice.

Putem menționa faptul că descrierea și explicația numelor topice s-a făcut numai după ce am fost siguri de realitatea la care se refereau aceste toponime.

Inventarierea numelor topice s-a făcut indiferent de faptul dacă ele sunt, potrivit clasificării academicianului Iorgu Iordan, *topografice, sociale, istorice* sau *psihologice*.

Au fost înregistrate, astfel, nume de locuri foarte vechi, atestate de documente istorice (unul din ele este chiar numele comunei „Jicov, partea de jos” – așa cum apare în documentul din 12 martie 1458), alături de toponime recent apărute, în legătură cu noile realități sociale și economice (*La Gară, La Fabrică* etc.).

S-a putut urmări, astfel, legătura numelor topice cu istoria așezării și cu configurația terenului.

Numele topice adunate se referă la dealuri, văi, ape, părți ale comunei, terenuri agricole, păduri, poieni, locuri izolate, râpe, lunci, fântâni, drumuri și ulițe, grupuri de copaci, fânețe și pășuni, instituții social-economice și culturale, manifestându-se o oriiă deosebită pentru descrierea și localizarea exactă a unor nume topice cu

În ceea ce privește numele localității, el apare în diferite forme de-a lungul timpului. Au fost consemnate, astfel, în lucrare, formele sub care apare localitatea în documentele medievale („Jicov” sau „Gicov”) sau în documente oficiale din timpul stăpânirii austriece în Bucovina, în actele oficiale din perioada 1775–1918 sau chiar în unele dicționare și lucrări istorice, publicate în limba germană, poloneză sau rusă, în această perioadă.

S-a constatat, de asemenea, că din punct de vedere al etimologiei apelativelor, se întâlnesc termeni diferiți ca proveniență: latină, slavă veche, rutheană/ucraineană, bulgară, maghiară.

Așezarea geografică a comunei se reflectă în numeroase *hidronime* formate pe baza unor *entopice* ca pârâu, lac, gâră, cot, *oronime* formate pe baza entopicilor deal, râpă, vale, groapă, și în *toponimele* numeroase care cuprind *entopicele* arșiță, poiană, luncă etc.

Un număr mare de topice s-au format din entopice, care indică forma, însușirea sau poziția locului respectiv: *Pârâul Adânc, Râpa Galbenă, Lutul Roșu.*

Există și toponime istorice ca *Dealul Leahului* sau chiar *Remizău* (acesta din urmă este explicat printr-o legendă), care atestă trecutul istoric al zonei.

Câteva toponime indică trecerea prin acest ținut a unor oameni de altă naționalitate sau veniți din alte regiuni ale țării: *La Jidani, Pârâul Rusului, Pârâul Țiganilor* etc.

Numeroase toponime sunt formate din apelative, la care se adaugă numele proprietarului: *Fântâna la Tănăseni, Coasta la Huzurica, Coasta la Lăbeni, Gârlele lui Todirel, Lunca la Puric, În vârf la Zaharie, Podul Pleșcanilor, Fântâna la Fleondor, În toloacă la Andriucă, Fântâna la Zaharnău* etc.

Din punct de vedere lingvistic, toponimia localității Vicovu de Jos reflectă principalele trăsături ale subdialectului moldovenesc. Se adaugă, însă, și unele particularități întâlnite constant în Bucovina, câteva aduse de populația venită din Transilvania.

Studiată din perspectivă istorică și lingvistică, toponimia comunei Vicovu de Jos prezintă unele aspecte interesante pentru istoria zonei și pentru istoria limbii române, în general. Ilie Dan considera toponimele „martori ai istoriei”, care „dovedesc vechimea și continuitatea românilor” în această zonă a țării.

BIBLIOGRAFIE

- Apostol, L., Apăvăloaie, M., Părvulescu, I., *Contribuții la cunoașterea regimului precipitațiilor atmosferice în Obcinele Bucovinei*, Lucrările Stațiunii de Cercetări „Stejarul”, vol. VIII, seria geografie-geologie, Piatra-Neamț, 1985;
- Balan, Teodor, *Documente bucovinene*, vol. I (1507–1653), Cernăuți, Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, 1933; vol. II (1519–1662), Cernăuți, Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, 1934; vol. III (1573–1720), Cernăuți, Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, 1937; vol. IV (1720–1745), Cernăuți, 1938; vol. V (1745–1760), Cernăuți, 1939.

- Barbu, N., *Obcinele Bucovinei*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976;
- Băcăuanu, V., *Podișul Moldovei. Natură. Om. Economie.*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980;
- Bîrleanu, Ion-Horia, *Consecințe lingvistice ale mișcărilor de populație românească din Transilvania în Moldova și Bucovina*, în AnL, tom XXV, Iași, 1976;
- Bîrleanu, Ion-Horia, *Emigrări ardelenesti la est de Carpați. Consecințe lingvistice*, Iași, Editura Sedcom Libris, 1998;
- Bîrleanu, Ion-Horia, *Raport de motivare în oiconime din Valea Șomuzului Mare* (jud. Suceava), în „Studii de onomastică”, vol. V, Cluj-Napoca, 1990;
- Bîrleanu, Ion-Horia, *Noul Atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina*, vol. I, București, Editura Academiei Române, 1987, recenzie în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, anul LXIV, nr. 3, Iași, 1988;
- Bogdan, Ioan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, București, Atelierele Grafice Socec & Co., vol. I, 1913; vol. II, 1914;
- Bojoi I., Cârla, N., Cocuz, I., *Suceava – Ghid turistic al județului*, București, Editura Sport-Turism, 1979;
- Cantemir, D., *Descrierea Moldovei*, București, Editura Academiei R. S. R., 1973;
- Cioară, Maria, *Zona etnografică Rădăuți*, București, Editura Sport-Turism, 1979;
- Consignațiunea emigranților transilvăneni cari s-au așezat în districtul bucovinean, cum au fost constatați în baza ordinului Comandamentului din Liov din 27 ianuarie 1778 de către domniile ofșeri însărcinați anume cu aceasta*, publicată de Ion I. Nistor, în „Codrul Cosminului”, an II și III (1925–1926), Cernăuți, 1927;
- Consignațiunea localităților ce urmează în care se găesc coloniști transmigranții*, publicată de Ion I. Nistor, în „Codrul Cosminului”, an II și III (1925–1926), Cernăuți, 1927;
- Costăchel, V., Panaitescu, P. P., Cazacu, A., *Viața feudală în Țara Românească și Moldova. Sec. XIV–XVII*, București, Editura Științifică, 1957;
- Costăchescu, Mihai, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, vol. II (1438–1456), Iași, Editura Viața românească, 1931–1932;
- Costăchescu, Mihai, *Documente moldovenești de la Ștefan cel Mare*, Iași, 1933;
- Costăchescu, Mihai, *Documente moldovenești de la Ștefăniță Voievod (1517–1527)*, Iași, 1943;
- Costin, Miron, *Opere alese*, București, Editura Științifică, 1966;
- Datele Direcției Județene de Statistică Suceava*
- Dan, Dimitrie, *Cronica Episcopiei Rădăuți*, Viena, Editura Fondului Religionar Gr. Or. al Bucovinei, 1912;
- Dan, Ilie, *Toponimie și continuitate în Moldova de nord*, Iași, Editura Junimea, 1980;
- Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1975;
- Documente privind istoria României, A. Moldova*, Veacul XVI, vol. I–IV; Veacul XVII, vol. I–V, București, Editura Academiei R. P. R., 1951–1953;
- Drăganu, Nicolae, *Românii în veacurile IX–XIV pe baza toponimiei și a onomasticii*, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, 1933;
- Documente Romaniae Historica. A. Moldova*, București, Editura Academiei R.S.R., vol. I (1384–1448), întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi, 1975; vol. II (1449–1486), întocmit de Leon Șimanschi în colaborare cu Georgeta Ignat și Dumitru Agache, 1976; vol. III (1487–1504), întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și N. Ciocan, 1980;
- Erbiceanu, C., *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei*, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1888;
- Gheorghiu, E., *Contribuții la studiul climei din depresiunea Rădăuți*, în „Analele Universității”, Iași, Secțiunea II, Geografie, Tom XVI, 1970;
- Grămadă, Nicolae, *Toponimia minoră a Bucovinei*, vol. I–II, București, Editura Anima, 1996;
- Grigorovitz, Em., *Dicționarul geografic al Bucovinei*, București, Atelierele Grafice Socec & Co., 1909;

- Gugiuman, I., Pleșca, Gh., Stănescu, I., *Unități și subunități climatice în partea de nord-est a R. P. R.*, în „Analele Științifice ale Universității «Al. I. Cuza»”, Iași, 1967;
- Iacobescu, Mihai, *Din istoria Bucovinei*, vol. I, București, Editura Academiei Române, 1995;
- Ionescu, Serafim, *Dicționarul geografic al județului Suceava*, București, Societatea Geografică Română, 1894;
- Iordan, Iorgu, *Dicționar al numelor de familie românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983;
- Iordan, Iorgu, *Toponimia românească*, București, Editura Academiei Române, 1963;
- Marian, S., Fl., *Legende istorice din Bucovina*, Iași, Editura Junimea, 1981;
- Moldoveanu, Gheorghe, C., *Nume de locuri din Valea Milcovului*, Focșani, Editura Neuron, 1996;
- Munteanu, George, *Bilca – o așezare pe valea Sucevei*, București, Editura Sport-Turism, 1971;
- Nistor, I., Ion, *Bejenari ardeleni în Bucovina*, în „Codrul Cosminului”, anul II și III (1925–1926), Cernăuți, 1927;
- Nistor, Ion, *Istoria Bucovinei*, București, 1991;
- Popp, N., Iosep, I., Paulencu, D., *Județul Suceava*, București, Editura Academiei R. S. R., 1973;
- Rosetti, Radu, *Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova*, București, Atelierele Grafice Socec & Co, 1907;
- Scriban, August, *Dicționarul limbei românești*, Iași, Editura Presa Bună, 1939;
- Stahl, Henri, H., *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, București, Editura Academiei R.P.R., 1958;
- Șăineanu, Lazăr, *Dicționar universal al limbii române*, București, Editura „Scrisul românesc”, 1925;
- Tezaurul toponimic al României. Moldova.*, vol. I, *Repertoriul istoric al unităților administrative teritoriale. 1772–1988*; Partea a II-a. A. *Unități simple (Localități și moșii)*, P – 30 decembrie, București, Editura Academiei Române, 1991–1992;
- Toronțiu, E., *Poporația și clasele sociale din Bucovina*, București, Tipografia „Bucovina”, 1916;
- Werenka, Daniel, *Topographie der Bukowina*, Cernăuți, 1895.